

اعتماد و اعتبار در تولید و مصرف اطلاعات در محیط دیجیتال

حمید رضا جمالی مهموئی

عضو هیئت مدیره انجمن کتابداری و اطلاع رسانی

دانشگاه خوارزمی

h.Jamali at gmail dot com

تغییر

رسانه های اطلاعاتی، ارتباطات، ارتباطات علمی

اعتماد چیست؟

اعتماد = اعتبار = سندیت = کیفیت = ؟؟؟؟

- «تمایل یک طرف برای آسیب پذیر بودن در مقابل طرف دیگر با این انتظار که طرف دیگر عمل خاصی را انجام خواهد داد»
- اعتماد «تنها در محیط های پرخطر و نامطمئن وجود دارد»

Mayer, Davis, and Schoorman, 1995, p. 712, p. 785

مصرف اطلاعات توسط شهروندان

- استفاده روزافزون از وب برای دسترسی به اطلاعات سلامت

Hesse et al., 2005

- تفاوت در دسترسی و نحوه استفاده در میان اقشار مختلف

Hall et al., 2014

- ملاک‌ها: تازگی، یکدستی، دقت، پایایی، دسترسی پذیری، عینیت، سودمندی، کارآمدی و شهرت

- ارائه اطلاعات، نوع اطلاعات، استناد، و دلایل نشر

Chai et al., 2009; Pickard et al., 2010

- **بیشترین استفاده: عقل سلیم**

The First National Congress of Libraries and Information Center in Medical Universities Pathology & Treatment of Information Flow
18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه ها و مراکز اطلاع رسانی
دانشگاه های علوم پزشکی
آسیب شناسی و آسیب زدایی جریان اطلاعات
۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳

ارتباطات علمی

ملاک‌های اعتماد در ارتباط با منابع علمی هنگام

– استفاده و خواندن

– استناد

– انتشار

• چه اهمیتی دارد؟

– با وجود این همه بداخلاقی پژوهش در مجلات داوری شده، در فضای عمومی وب (شبکه‌های اجتماعی و .. که داوری و کنترلی ندارد چه خبر است؟)

معرفی پژوهش

اعتماد در ارتباطات علمی

- تأمین کننده مالی: Alfred P. Sloan Foundation
- سایبر و گروه علم اطلاعات دانشگاه تنسی
- مراحل: مصاحبه، گروه کانونی، پیمایش بین‌المللی
- ویژگی‌های طرح:

– بزرگترین تحقیق بین‌المللی در این حوزه

– روش ترکیبی

– نگاه به پژوهشگر هم به عنوان تولید کننده و هم مصرف کننده اطلاعات

نتیجه کلی

- تفاوت‌هایی در نحوه و ملاک‌های اعتماد وجود دارد (گروه‌های سنی مختلف، حوزه‌های موضوعی مختلف، کشورهای مختلف)
- اما معیارها و روش‌های سنتی کم و بیش مورد استفاده همه هستند.
- همترازخوانی = مهمترین عامل برای تعیین کیفیت و اعتماد به یک منبع علمی
- چکیده، کنترل محتوا، وجود داده و استدلال منطقی و معتبر
- رتبه مجله
- رسانه‌های اجتماعی و دسترسی آزاد هنوز خیلی مورد اعتماد نیستند

تفاوت‌های سنی

- جوانترها (زیر ۳۰ سال) تلاش کمتری برای کسب اطلاعات می‌کنند و بیشتر احتمال دارد کیفیت را قربانی سهولت دسترسی کنند
- نگاه مثبت‌تری به دسترسی آزاد دارند
- کم‌تجربگی خود را با تکیه بر نشانگرهای اعتماد مثل ضریب تأثیر جبران می‌کنند
- از همه مجاری در دسترس برای انتشار آثار خود استفاده می‌کنند (شبکه اجتماعی...)
- تمایل بیشتری برای اقتباس همه انواع رفتارهای استنادی برای افزایش شانس پذیرش اثر خود دارند
- نسبت به استانداردهای علمی و کیفیت تحقیق بدبین‌تر هستند

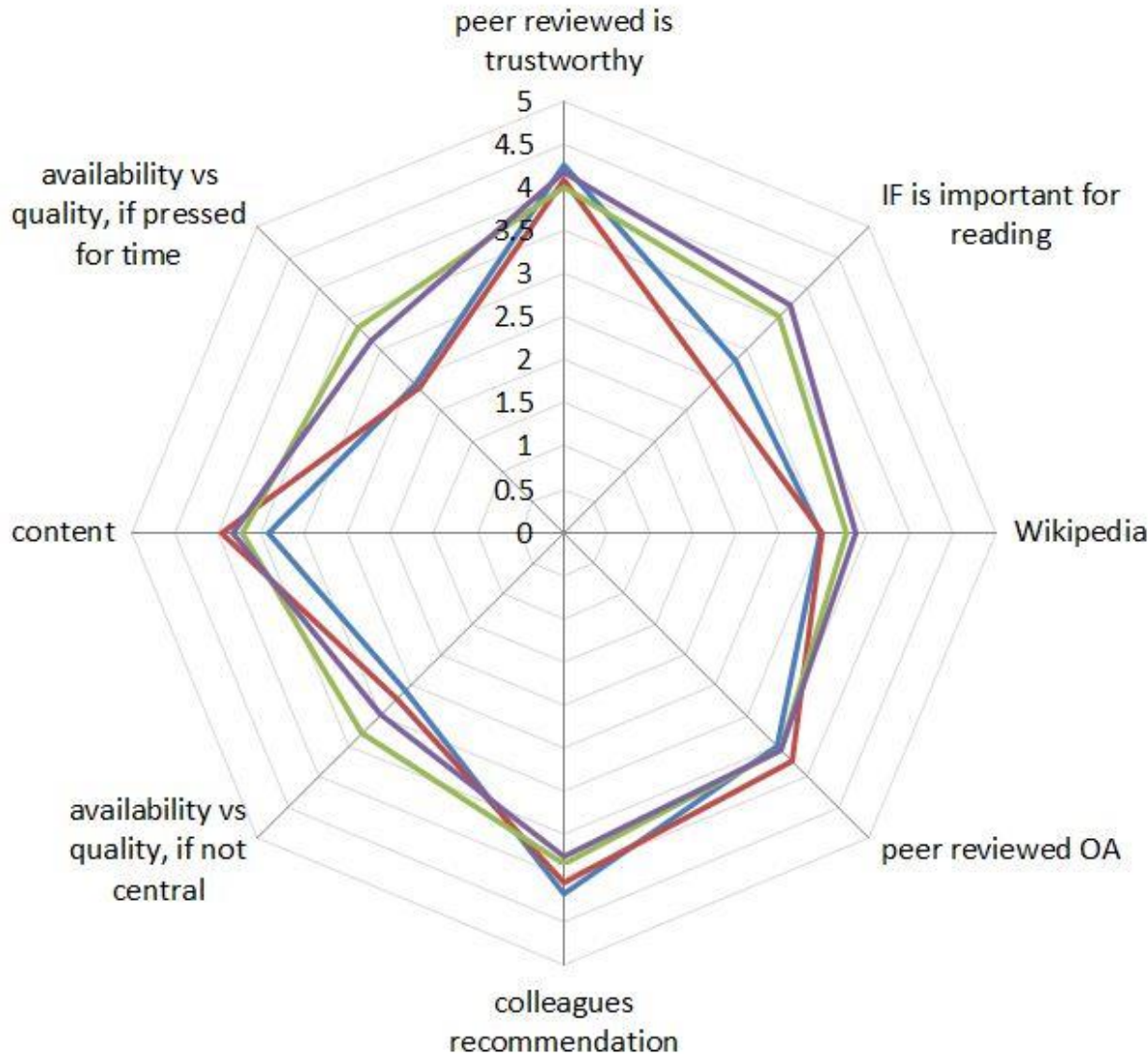

تفاوت کشورها

- دانشمندان کشورهای با شاخص توسعه انسانی بالاتر بیشتر متکی بر معیارهای درونی برای اعتماد هستند و دانشمندان کشورهای کمتر توسعه یافته متکی بر معیارهای بیرونی
- دانشمندان کشورهای کمتر توسعه یافته بیشتر احتمال دارد که کیفیت را قربانی سهولت دسترسی کنند یا اینکه کیفیت را قربانی کمبود وقت کنند
- ضریب تأثیر در تصمیم برای اینکه چه مقاله‌ای بخوانند برای دانشمندان کشورهای توسعه یافته کمتر اهمیت دارد
- دانشمندان کشورهای در حال توسعه در مقایسه با توسعه یافته تبعیض بیشتری نسبت به سایر دانشمندان کشورهای در حال توسعه (در مورد خواندن و استناد به آثارشان یا انتشار در مجلاتشان) روا می‌دارند
- دانشمندان کشورهای توسعه یافته در حلقه اعتماد حضور دارند و دانشمندان کشورهای در حال توسعه اعتماد به نفس کمتری دارند
- در مجموع شکاف میان هسته و حواشی در علم همچنان وجود دارد

United States United Kingdom China India

میانگین رتبه
میزان
موافقت با
گزاره‌ها بر
اساس کشور

چالش‌ها در ایران

- رفتار اطلاعاتی شهروندان در ارتباط با اطلاعات سلامت – به ویژه اطلاع جویی آنلاین (میزان، چگونگی، پیامدها، نیازها، عوامل مؤثر، تفاوت‌های جمعیت‌شناختی...)
- بیگدلی و همکاران ۱۳۹۱، زارع گاوگانی و همکاران ۱۳۹۳.
- معیارهای اعتماد شهروندان به اطلاعات سلامت
- کیفیت اطلاعات سلامت فارسی در وب
- رفتارهای مرتبط با اعتماد در میان پژوهشگران

اشاره‌ای به چند پژوهش

- نصرالله زاده: نیاز و رفتار اطلاعاتی زنان باردار
 - عدم توانایی در سنجش اعتبار مطالب از جمله موانع اطلاعاتیابی
 - پزشک، مرجع اولیه و مهم در کسب اطلاعات برای اکثر زنان باردار
- غلامی: تعامل اطلاعاتی زنان باردار در نی نی سایت
 - بعد شناختی: افزایش امید، کاهش استرس، خودافشاگری و بیان راحت مسائل و حرف‌ها، دوستی، افزایش اعتماد به نفس
 - بعد عاطفی- روانی: شایستگی و توانایی کاربران، پاسخگویی، همانندی و شباهت میان کاربران، خیرخواهی
 - پیامدهای مثبت: افزایش آگاهی، تسهیل تصمیم‌گیری، کاهش استرس، دسترسی آسان، بیان صریح مطالب
 - پیامدهای منفی: افزایش نگرانی و اجبار به انجام کاری از سوی کاربران

منابع

- خدیجه غلامی. ۱۳۹۳. مطالعه تعاملات اطلاعاتی زنان باردار در فروم اینترنتی نی نی سایت. پایان نامه ارشد علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه خوارزمی.
- زاهد بیگدلی و محمد حسن عظیم و فاطمه زارع. ۱۳۹۱. بررسی عوامل موثر بر جستجوی اطلاعات سلامت در وب توسط زنان شاغل در سازمان آب و برق و خوزستان. فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی ۱۵ (۱): ۱۶۵-۱۸۴
- شهرزاد نصرالله زاده. ۱۳۹۱. رفتار اطلاع‌یابی زنان باردار: مطالعه گراند تئوری. پروژه کارشناسی ارشد آموزش محور علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه خوارزمی تهران.
- شهرزاد نصرالله زاده. ۱۳۹۳. جستجوی اطلاعات پزشکی و سلامت توسط دانشجویان از اینترنت. در دست انتشار.
- وحیده زارع گاوگانی، الهام قیصری، محمد اصغری جعفرآبادی. ۱۳۹۳. رفتار اطلاع‌جویی اعضای کتابخانه‌های عمومی شهر قزوین درباره سلامت. تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی ۲۰ (۱)، ۹۳-۱۱۲.
- Chai, K., Potdar, V. and Dillon, T. (2009). "Content Quality Assessment Related Frameworks for Social Media". In: Gervasi, O., Taniar, D., Murgante, B., Laganà, A., Mun, Y. and Gavrilova, M. (Eds.). *Computational Science and Its Applications-ICCSA 2009*, 791-805. Berlin and Heidelberg: Springer.
- Hall, A. K., Bernhardt, J. M., Dodd, V., & Vollrath, M. W. 2014. The Digital Health Divide Evaluating Online Health Information Access and Use Among Older Adults. *Health Education & Behavior*, 1090198114547815.
- Hesse, B. W., Nelson, D. E., Kreps, G. L., Croyle, R. T., Arora, N. K., Rimer, B. K., & Viswanath, K. 2005. Trust and sources of health information: the impact of the Internet and its implications for health care providers: findings from the first Health Information National Trends Survey. *Archives of internal medicine*, 165(22), 2618-2624.
- **Jamali, H.R., Nicholas, D., Watkinson, A., Herman, E., Tenopir, C., Levine, K., Allard, S., Christian, L, Volentine, R., Boehm, R., & Nichols, F. 2014. How scholars implement trust in their reading, citing and publishing activities: Geographical differences, *Library & Information Science Research 36 (3-4)*, DOI: 10.1016/j.lisr.2014.08.002**
- Pickard, A.J., Gannon-Leary, P. and Coventry, L. (2010). *Users' Trust in Information Resources in the Web Environment: A Status Report. JISC Final Report.*

The First National Congress of Libraries and Information Center in Medical Universities
Pathology & Treatment of Information Flow
18-19 november 2014

نخستین همایش ملی کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی
دانشگاه‌های علوم پزشکی
آسیب‌شناسی و آسیب‌زدایی جریان اطلاعات
۲۸-۲۷ آبان ماه ۹۳